

УДК 352(477)(73)

B. M. ШАМРАЄВА

МІСТА-ПОБРАТИМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТИВІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА США

Проаналізовано сучасний стан розвитку відносин між містами-побратимами України та Сполучених Штатів Америки. Виокремлено актуальні питання розвитку цього інструменту міждержавного регіонального співробітництва та основні проблеми з окресленням можливих шляхів їхнього вирішення. Розглянуто провідні тенденції розвитку позицій США та України щодо співробітництва на регіональному рівні.

In the article the analysis of the modern stage of development of relations is conducted between cities-sworn brothers of Ukraine and United States of America. The questions of this instrument of intergovernmental regional collaboration and c questions are selected with determination of possible ways of their decision. Main progress of positions and Ukraine the USA trends are considered on a collaboration at regional level.

Через низку суб'єктивних та об'єктивних факторів Українська держава сьогодні стикається з проблемою реалізації середньострокових стратегічних завдань, пов'язаних із обстоюванням національних інтересів, таких як європейська та євроатлантична інтеграція, розбудова взаємовигідного співробітництва з основними стратегічними партнерами та ін. Визначені цілі як у внутрішній політиці, так і на міжнародній арені потребують значних зусиль щодо практичного втілення в життя.

Важливим інструментом налагодження міждержавного співробітництва є так звана народна дипломатія та розвиток інтенсивного діалогу на регіональному і місцевому рівнях. Такі заходи сприяють розумінню і, на більш високому рівні, вирішенню проблем у політичних міждержавних відносинах, підвищенню інтенсивності економічного співробітництва та залученню до країни закордонних інвестицій.

З метою покращення міжнародного іміджу України, підтримки її прагнень приєднання до європейської та євроатлантичної спільноти, активізації економічного співробітництва зі світовим співтовариством необхідно зосередити увагу на розбудові регіонального співробітництва з нашими стратегічними партнерами. На сьогодні рівень стратегічного партнерства офіційно проголошено більше ніж із двома десятками держав світу. На практиці такого рівня двосторонніх відносин досягнуто з кількома державами; особливе місце серед них посідають Сполучені Штати Америки, Російська Федерація та кілька держав – членів ЄС (наприклад, Польща).

Саме виходячи з таких реалій необхідно аналізувати новітні тенденції українсько-американських двосторонніх відносин. Україні необхідно визначити свої довгострокові та середньострокові завдання щодо розвитку відносин із США, а стратегічне партнерство з цією державою вимагає грунтовного наукового аналізу для ефективного практичного втілення.

Основу дослідження складають офіційні документи, міжурядові угоди, промови провідних політиків України та США. Okremо слід підкреслити значення двох документів, підписаних протягом 2008 р.: Пріоритети українсько-американського співробітництва (Дорожня карта) (далі – Дорожня карта) від 1 квітня 2008 р. та Хартія “Україна – США” про стратегічне партнерство (далі – Хартія) від 20 грудня 2008 р. [1; 2].

Головним завданням для України у сфері розвитку українсько-американських відносин є зусилля для забезпечення подальшої інтенсивності співробітництва та наповнення двостороннього партнерства практичним змістом. Такі заходи вимагають спільніх зусиль політиків, науковців та інститутів громадянського суспільства щодо вироблення й реалізації американського напряму зовнішньої політики України та інтенсифікації регіонального співробітництва. Дані публікації покликана привернути увагу до ключових питань розвитку сучасних українсько-американських відносин, зокрема до такого інструмента регіонального співробітництва, як міста-побратими.

Метою цієї публікації є визначення стратегічно важливих галузей українсько-американського співробітництва на регіональному рівні за допомогою аналізу інструмента налагодження відносин між містами-побратимами.

Розглядаючи позицію США в питаннях розвитку відносин з нашою державою, слід підкреслити, що попередній президент Дж. Буш-молодший в останній рік свого перебування в Білому домі надавав їм пріоритетного значення. У заявах високопосадовців його адміністрації визнавалася ключова роль України в регіональних відносинах, особливо в галузі побудови європейського безпекового простору. А практичним свідченням прихильності США до прагнень та інтересів України на міжнародній арені були: підтримка європейських та євроатлантических інтеграційних устремлінь нашої держави; надання українсько-американським відносинам статусу стратегічного партнерства, що знайшло своє втілення в підписанні спочатку Дорожньої карти, а потім і Хартії.

Але міждержавні відносини не були позбавлені певних ускладнень. З одного боку, Україна отримала запевнення в підтримці своїх подальших економічних та політичних реформ, євроатлантических і європінтеграційних устремлінь. З іншого – економічна складова українсько-американського співробітництва потребує інтенсифікації та практичного наповнення.

Саме у вирішенні цих проблем важливу роль відіграє регіональний рівень економічного співробітництва, що покликаний сприяти налагодженню контактів між конкретними інвесторами, підприємцями та громадськими діячами. Інститут міст-побратимів сприяє встановленню більш тісних контактів між місцевими громадами обох держав та підвищенню взаєморозуміння. Встановлення співробітництва між містами-побратимами має підвищений потенціал розвитку ще й через активну позицію української діаспори в США, котра прагне до розвитку відносин з історичною батьківщиною, у тому числі й на регіональному рівні.

Україна сьогодні визнає своїм провідним стратегічним партнером на міжнародній арені саме США, але рівень стратегічного партнерства вимагав юридичного закріплення та наповнення реальним змістом. Початком такого

процесу можна вважати обмін державними візитами президентів наших держав у 2008 р. 31 березня у Києві відбулася офіційна церемонія зустрічі двох президентів – України В. Ющенка та США Дж. Буша.

Головним результатом візиту стало підписання Дорожньої карти. В основу цього документа покладено стратегічні пріоритети розвитку двосторонніх відносин на середньострокову перспективу в політичній, безпековій, торговельно-економічній, енергетичній та гуманітарній сферах, а також у галузі науково-технічного та військового співробітництва.

Надаючи оцінку двостороннього документа, на прес-конференції після закінчення переговорів Президент України В. Ющенко підкреслив, що “Дорожня карта” відносин між Україною і США на кілька років визначатиме прикладний план дій українсько-американського співробітництва [3].

31 березня 2008 р. у приміщенні МЗС України відбулося урочисте підписання Угоди між Урядом України та Урядом США про торговельне та інвестиційне співробітництво [4]. Угодою передбачається створення постійнодіючого двостороннього механізму співробітництва – Українсько-американської ради з торгівлі та інвестицій (далі – Рада). З української сторони Раду очолюватиме представник Міністерства економіки України, з американської – представник Офісу торговельного представника. Основною метою зазначеної Угоди є започаткування переговорів про укладання з США Угоди про вільну торгівлю. Даний орган покликаний полегшити процес економічного співробітництва на регіональному рівні, сприяти його інтенсифікації на рівні місцевих громад, областей та регіонів.

Наступним кроком стали переговори щодо підготовки та підписання Хартії (документ було підписано у Вашингтоні на зустрічі Міністра закордонних справ України Володимира Огрізко з держсекретарем США Кондолізою Райс [2]. За свою суттю Хартія є лише заявою про намір та не містить у собі прямої юридичної сили. Попри це документ має надзвичайне значення, бо визначає сфери співробітництва між Вашингтоном і Києвом, включаючи економічний розвиток та оборону.

На розвиток Дорожньої карти Україна та США започаткували діяльність двосторонньої групи з питань енергетики. Відповідно до Декларації саміту “США – ЄС” від 10 червня 2008 р. сторони мають намір поглибити тристоронній діалог з Європейським Союзом щодо посиленої енергетичної безпеки. Важливим напрямом економічних відносин визнано і співпрацю у сфері спрямованого на підтримку малого та середнього бізнесу партнерства між державним і приватним секторами економіки врегіонах України. Для економічного напрямку українсько-американських міждержавних відносин надзвичайно важливим є процес налагодження регіонального співробітництва. Інтенсифікації такого виду співпраці сприяє інститут міст-побратимів.

Протягом останніх років простежується позитивна динаміка розвитку українсько-американського співробітництва (від скасування поправки Джексона-Венника до підписання Хартії), підвищується інтенсивність політичних відносин. Встановлення прямих контактів по лінії областей і міст України і США сприяло розширенню двостороннього співробітництва між представниками бізнесових структур міст-побратимів, розвитку відносин у галузях освіти, культури, соціально-

гуманітарній сфері та в галузі місцевого самоврядування. Таке співробітництво, у свою чергу, позитивно впливає на зміцнення конструктивних відносин між Україною та США на міждержавному рівні, створює дієвий механізм взаємодії, який полегшує процес інтенсифікації стратегічного партнерства наших держав.

З моменту проголошення незалежності України американські штати та окремі міста, де перебували впливові осередки української діаспори, висловлювали зацікавленість у розвиткові відносин з українськими містами та областями. На сьогодні договірно-правова база налічує більше 25 угод про розвиток побратимських відносин. Їхньою основною метою визначено створення базових сприятливих умов для інвестиційного співробітництва між містами та регіонами, сприяння вдосконаленню системи місцевого самоврядування в Україні, налагодження міжлюдських контактів, інтенсифікацію культурного співробітництва та налагодження контактів між громадськими організаціями (особливо молодіжними), сприяння розвиткові інститутів громадянського суспільства в Україні.

Двостороння міжрегіональна співпраця на сьогодні стала і предметом уваги численних урядових організацій, громадських асоціацій, фондів та волонтерів як в Україні, так і в США. Провідне місце серед них: на найвищому державному рівні посадають Міністерство закордонних справ України (далі – МЗС України) та Державний департамент США; на рівні установ та урядових організацій – Національна рада з питань міжнародних обмінів (National Council for International Visitors (NCIV)), Фундація “США – Україна” (US-Ukraine Foundation), Агенція з міжнародного розвитку США (United States Agency for International Development (USAID)); на рівні громадських організацій та фондів – міжнародна неприбуткова організація “Американські ради за міжнародну освіту” (American Councils for International Education (ACTR/ACCELS)), Центр “Відкритий світ” при бібліотеці конгресу США (Open World), Організація міст-побратимів США (U.S. Sister Cities International), Асоціація міст України та громад (Association of Cities of Ukraine and Communities), а також Всеукраїнська фундація регіональних ініціатив (All-Ukrainian Foundation of Regional Initiatives).

Найактивніше розвитком побратимських зв’язків з американської сторони опікується Організація міст-побратимів (Sister-Cities International (SCI)). Вона намагається сприяти розвитку побратимських зв’язків між українськими та американськими містами, друкує періодичне видання, присвячене окресленим проблемам. За даними бюллетеня цієї організації, станом на кінець 2009 р., учасниками українсько-американського міжрегіонального діалогу є 23 міста-побратими, які охоплюють 14 штатів США (Айову, Алабаму, Вашингтон, Вермонт, Іллінойс, Каліфорнію, Канзас, Меріленд, Нью-Йорк, Огайо, Орегон, Пенсильванію, Техас та Флориду) та 12 областей України (Вінницьку, Донецьку, Івано-Франківську, Київську, Львівську, Одеську, Полтавську, Ужгородську, Харківську, Херсонську, Хмельницьку та Черкаську) [5].

Найбільшого прогресу в розвитку співробітництва серед міст-побратимів України та США протягом 2008 р. – першого півріччя 2009 р. досягли такі міста: Миргород (Полтавська обл.) – Рендолф (шт. Вермонт); Київ – Чикаго (шт. Іллінойс); Полтава – Айрондекворт та Рочестер (шт. Нью-Йорк); Вінниця – Бірмінгем (шт. Алабама), Донецьк – Пітсбург (шт. Пенсильванія); Ужгород – Карваліс (шт. Орегон); Харків – Цинциннаті (шт. Огайо), Черкаси – Дес Мойнс (шт. Айова),

Алушта – Санта-Круз (шт. Каліфорнія), Славутич та Річленд (шт. Вашингтон).

Процес встановлення побратимських відносин і на сьогодні не втратив своєї динаміки. Так, проводяться активні переговори між українським містом Івано-Франківськ та його американським партнером містом Арлінгтон (шт. Вірджинія), які досягли принципових домовленостей і 22 квітня 2009 р. підписали Угоду про дружбу. За сприяння МЗС України та Організації міст-побратимів (SCI), у США триває пошук міст-побратимів для семи українських міст (Борисполя, Жмеринки, Кузнецівська, Нетишина, Сум, Українки та Чугуєва), які висловили зацікавленість у започаткуванні міжрегіонального співробітництва.

Крім окремих міст, така співпраця починає охоплювати й цілі області. Так, на стадії практичного опрацювання знаходиться питання розбудови регіональної співпраці між Одесською обласною радою та ш. Нью-Йорк, а також Тернопільською областю та ш. Іллінойс.

Значний внесок у розвиток регіональної співпраці робить і посольство України в США. Сприяння активізації співробітництва між регіонами обох держав виокремлено в самостійний напрямок роботи посольства. Провідне місце в ньому посідають програми міжрегіональних обмінів, головними спонсорами яких виступають недержавні суспільні фонди та організації, меценати обох країн. В останні декілька років можливість узяти участь у програмах міжрегіональних обмінів отримали сотні громадян України та США. З метою подальшої розбудови двостороннього регіонального співробітництва на рівні місцевих та регіональних рад посол України в США Олег Шамшур здійснив низку візитів до міст-побратимів України в США – м. Лос-Анджелес шт. Каліфорнія (лютий 2006 р.); м. Чикаго шт. Іллінойс (лютий 2006 р.); м. Філадельфія шт. Пенсільванія (лютий 2006 р.); м. Пасейк шт. Нью-Джерсі (березень 2006 р.); мм. Сакраменто та Сан-Франциско шт. Каліфорнія (червень 2006 р.); м. Цинциннаті шт. Огайо (липень 2006 р.); м. Клівленд шт. Огайо (серпень 2006 р.); мм. Уорен та Детройт шт. Мічиган (вересень 2006 р.); м. Херрісбург шт. Пенсільванія (жовтень 2006 р.); м. Омаха шт. Небраска (жовтень 2006 р.); м. Атланта шт. Джорджія (листопад 2006 р.); м. Бірмінгем шт. Алабама (січень 2007 р.); мм. Соулт Лейк Сіті та Прово шт. Юта (лютий 2007 р.); м. Пітсбург шт. Пенсільванія (березень 2007 р.); м. Чикаго шт. Іллінойс (березень 2007 р.); м. Сієтл шт. Вашингтон (квітень 2007 р.); мм. Рочестер та Ірондекворт шт. Нью-Йорк (квітень 2007 р.); м. Сан-Франциско шт. Каліфорнія (червень-липень 2007 р.); м. Джексон шт. Міссісіпі (вересень 2007 р.); мм. Сомерсет та Баунд Брук шт. Нью-Джерсі (жовтень 2007 р.); мм. Сан-Дієго та Ірвін шт. Каліфорнія (жовтень 2007 р.); м. Новий Орлеан шт. Луїзіана (листопад 2007 р.); м. Сієтл шт. Вашингтон, мм. Сан-Франциско і Лос-Анджелес шт. Каліфорнія, м. Детройт шт. Мічиган, м. Бостон шт. Массачусетс; м. Хартфорд шт. Коннектикут (усі в травні 2008 р.), м. Денвер шт. Колорадо, та м. Сент-Полз шт. Міннесота (серпень 2008 р.), м. Клівленд шт. Огайо (жовтень 2008 р.), м. Спрингфілд шт. Іллінойс (травень 2009 р.) [5]. Такі візити сприяли налагодженню зв'язків, більшому розумінню спільніх проблем та можливих сфер взаємовигідної співпраці, активізації діалогу між громадами України та США.

Важливими для обстоювання інтересів нашої держави є і заходи, які проводить українська діаспора всередині Сполучених Штатів. Виходячи з особливостей

внутрішньополітичного устрою США такі громадські об'єднання справляють неабиякий вплив на процес розроблення політичних рішень, економічний та суспільний розвиток країни.

Найбільша спілка, яка координує діяльність організацій української діаспори в США, – Українська американська координаційна рада (УАКР). Головними спільними завданнями об'єднань у складі УАКР було визначено: репрезентувати організації та осіб, котрі є членами УАКР, у владних структурах України і США; вживати активні зусилля та закликати конгрес США підтримувати та розширювати стратегічне партнерство між США та Україною; поширювати інформацію про Голодомор Українського народу 1932-1933 рр.; брати активну участь у громадському та культурному житті української спільноти.

З приходом у 2009 р. до Білого дому нової демократичної адміністрації Б. Обами з'явилися реальні перспективи до лібералізації та пожвавлення українсько-американського співробітництва, у тому числі й на регіональному рівні.

Співробітництво між Києвом і Вашингтоном буде тісним при президентові Бараку Обамі, упевнений колишній посол США в Україні Вільям Тейлор [6]. Він аргументував свою думку тим, що новий президент США був в Україні, добре знає Україну. Підтверджуючи таке переконання, В. Тейлор особливо підкреслив наявність у команді нового президента США висококваліфікованих спеціалістів з проблем України. Крім того, у команді Б. Обами є колишні послі США в Україні.

Аналізуючи сучасну міжнародну ситуацію, слід зазначити, що на перший план у всіх без винятку країнах світу виходить боротьба з економічною кризою, і нова американська адміністрація також змущена, передусім, передуматися цією проблемою. Другою за значенням проблемою для США є покращення відносин з європейськими союзниками та відносин з Росією. У такому контексті Україні слід докласти великих зусиль, для того щоб проголошене українсько-американське стратегічне партнерство наповнилося реальним змістом, а не лишилося лише декларуванням намірів сторін.

Пріоритетами України в розбудові українсько-американських відносин на 2010 р. мають стати: налагодження співпраці з новою адміністрацією США щодо дальнього поглиблення стратегічного партнерства та узгодження перспективного графіку двосторонніх візитів; подальша імплементація положення Дорожньої карти українсько-американського співробітництва; забезпечення практичної реалізації положень Хартії; активна співпраця в межах Міжвідомчої координаційної групи.

Література:

1. Пріоритети українсько-американського співробітництва (Дорожня карта). – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/news/detail/11920.htm>
2. Хартія про стратегічне партнерство “Україна – США”. – Режим доступу : http://uk.wikisource.org/wiki/%D0%A5%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D1%8F_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0_%E2%80%94%D0%A1%D0%A8%D0%90
3. Україна і США підписали “Дорожню карту” двосторонніх відносин. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/news/9495.html>

4. Новини МЗС України. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/news/detail/11891.htm>
5. Співпраця між регіонами і містами України та США. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/usa/ua/8388.htm>
6. Вашингтонская хартия подтверждает гарантии безопасности Украины. – Режим доступа : <http://www.newsukraine.com.ua/news/133461/>

Надійшла до редколегії 18.01.2010 р.